

ПЛАНУВАННЯ ТА МОНІТОРИНГ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ ЛІСОВОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ

Павліщук Оксана Петрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри таксації лісу та лісового менеджменту

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

Лісова сертифікація є ринковим інструментом, спрямованим на забезпечення екологічно належного, економічно життєздатного та соціально корисного ведення лісового господарства. В рамках лісової сертифікації здійснюють оцінювання відповідності системи ведення лісового господарства визначеним вимогам стосовно управління лісами на засадах сталого розвитку.

В Україні розвиток лісової сертифікації пов'язують передусім зі схемою FSC (Forest Stewardship Council – Лісова Опікунська Рада) [1]. FSC сертифікація охоплює як систему ведення лісового господарства, так і ланцюг постачання лісопродукції, підтверджуючи сталість її походження та демонструючи відповідальність підприємств – утримувачів сертифікатів перед довілцями та суспільством. Станом на листопад 2022 р. в Україні FSC сертифіковано 3,91 млн га лісів у 94 підприємствах лісового господарства, видано 389 сертифікатів ланцюга постачання лісопродукції [2].

FSC національний стандарт системи ведення лісового господарства для України (далі – FSC національний стандарт для України) є документом, який містить вимоги до відповідального лісогосподарювання, викладені у розрізі принципів, критеріїв та індикаторів [3–5].

Належна практична реалізація FSC національного стандарту для України є необхідною для отримання FSC сертифікованого статусу підприємств лісового господарства. Задля цього важливим є інтегрування вимог зазначеного стандарту в систему менеджменту на основі системного, процесного, адаптивного, ризик орієнтованого підходів. Низка переваг FSC сертифікованих підприємств сприятиме збільшенню стійкості підприємств, зміцненню їх антикризового потенціалу за умов динамічного зовнішнього середовища. Наприклад, переваги цих підприємств пов'язують із підвищенням конкурентоспроможності та можливостями доступу до нових ринків, особливо екологічно чутливих, де є важливими вимоги щодо сталості походження лісопродукції. Позитивним для сертифікованих підприємств є зростання рівня задоволеності споживачів з огляду на прозорість діяльності

та відстежуваність їхньої продукції. Екологічна та соціальна відповідальність підприємств підвищує іміджеві переваги підприємств на національному та міжнародному ринках.

Процеси планування та моніторингу на підприємствах лісового господарства є невід'ємною складовою FSC принципів, критеріїв та індикаторів та відповідно FSC національного стандарту для України. Етап планування ведення господарства пов'язують із визначенням засад господарської діяльності підприємства, адже такий етап, з-поміж іншого, передбачає формування політики, цілей щодо господарювання у розрізі їх екологічної, соціальної та економічної складових, а також завдань, які можна перевірити, оцінивши досягнення.

Система планування відповідно до FSC національного стандарту для України має містити визначені елементи. Зокрема, у плануванні враховують результати оцінювання цінностей довкілля, соціальних, економічних та культурних ресурсів, а також соціальних ризиків і ризиків для довкілля, які можуть виникати в зоні діяльності підприємства. З-поміж низки програм та видів діяльності, які мають бути складовими плану ведення господарства, згідно з FSC національним стандартом для України, є ті, що стосуються: прав працівників, гігієни та безпеки праці, гендерної рівності. Складовими плану мають бути програми та види діяльності, пов'язані із взаємодією з громадами, місцевим розвитком, залученням зацікавлених сторін до визначених стандартом процесів. В планах мають бути відображені заплановані види господарської діяльності з урахуванням строків їх виконання. Такі складові, як лісівничі системи, обсяги заготівлі деревинних та недеревинних лісових ресурсів, використовуване обладнання мають бути частиною плану ведення господарства.

В плані ведення господарства мають бути відображені заходи, що стосуються, наприклад, таких цінностей довкілля, як рідкісні види та ті, що перебувають під загрозою; водних об'єктів і узбережних зон; репрезентативних ділянок аборигенних екосистем; особливих цінностей для збереження. Оцінювання, запобігання та пом'якшення негативних впливів господарської діяльності на цінності довкілля та соціальні цінності має бути елементом планування на підприємствах лісового господарства.

Нерозривно із плануванням пов'язана і система моніторингу на підприємстві. Згідно з вимогами FSC національного стандарту для України моніторингу підлягають:

– виконання плану ведення господарства, включно з його складовими: політикою, цілями господарювання, завданнями (має бути затверджена методика моніторингу виконання плану ведення господарства);

– екологічні та соціальні впливи діяльності, зміни екологічних умов на одиниці господарювання.

З-поміж іншого, мають бути описані програми моніторингу, які стосуються: заготівлі деревини; цінностей довкілля; впливів господарської діяльності; особливих цінностей для збереження тощо.

Загалом моніторинг відповідно до FSC національного стандарту для України є основою адаптивного ведення лісового господарства, за якого результати діяльності та прийнятих рішень використовують для необхідного коригування системи менеджменту з метою досягнення поставлених цілей та завдань. Зокрема, результати моніторингу використовують для оновлення плану ведення господарства, перегляду процедурної документації задля забезпечення відповідності до змін екологічних, соціальних та економічних умов.

До процесів планування та моніторингу господарської діяльності відповідно до вимог стандарту мають залучати зацікавлені сторони та ті, чий інтереси зачеплено. Доступним і безоплатним для громадськості має бути стислий виклад плану ведення господарства, результатів моніторингу (за винятком конфіденційної інформації).

Більш детальне окреслення стану та напрямів удосконалення планування лісогосподарювання загалом свідчать про те, що такі традиційні елементи планування на підприємствах лісового господарства, як Проєкт організації та розвитку лісового господарства, виробничо-фінансові плани та інші не достатньо охоплюють всі складові, визначені вимогами FSC національного стандарту для України [6]. Таким чином, процеси планування ведення господарства та моніторингу виконання плану потребують удосконалення надалі у напрямі повнішого інтегрування елементів відповідального ведення лісового господарства згідно з вимогами лісової сертифікації.

Якісний моніторинг екологічних, соціальних впливів діяльності та зміни екологічних умов сприятиме підтриманню та збереженню цінностей довкілля завдяки своєчасній адаптації планування та провадження господарської діяльності підприємства.

Отже, описані вище елементи планування та моніторингу є невід'ємною складовою відповідального лісогосподарювання згідно з вимогами лісової сертифікації. Орієнтація підприємств лісового господарства на інтегрування в систему менеджменту та практику ведення господарства вимог FSC національного стандарту для України сприятиме підвищенню конкурентних переваг підприємств, як і галузі загалом, в частині екологічної та соціальної відповідальності та пріоритетів сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Forest Stewardship Council. URL: <https://fsc.org/en> (дата звернення: 06.12.2022).

2. FSC факти та цифри в Україні. URL: <https://ua.fsc.org/ua-uk/fsc-facts-figures-in-ukraine> (дата звернення: 06.12.2022).

3. The FSC National Forest Stewardship Standard of Ukraine FSC-STD-UKR-01-2019 V 1-0. (2019). URL: <https://fsc.org/en/document-centre/documents/resource/428> (дата звернення: 06.12.2022).

4. FSC Principles and criteria for forest stewardship FSC-STD-01-001 V5-2. (2015). URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/392> (дата звернення: 06.12.2022).

5. International generic indicators FSC-STD-60-004 V2-0. (2018). URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/262> (дата звернення: 06.12.2022).

6. Павліщук О. П., Кравець П. В., Домашовець Г. С. Планування лісогосподарювання: стан та напрями удосконалення в контексті відповідального ведення господарства. *Сучасні тенденції формування соціальної відповідальності бізнесу* : збірник матеріалів доповідей учасників V Міжнародної наукової конференції (25–26 червня 2021 р.). Рига, Латвія : «Baltija Publishing», 2021. С. 74–78. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-107-7-16> (дата звернення: 22.06.2021).